

Insekt-Nytt

Medlemsblad for Norsk entomologisk forening

Årgang 12, nr. 2, 1987

Insekt-Nytt

Medlemsblad for Norsk entomologisk forening

Insekt-Nytt

Årgang 12, nr. 2 1987

Redaksjonen

Preben Ottesen
Jan Henrik Simonsen
Erik Tunstad
Lars Ove Hansen
Espen Bergsmark

Redaksjonens adresse

Insekt-Nytt
Universitetet i Oslo
Biologisk institutt, Avd. for Zoologi
Postboks 1050 Blindern
0316 Oslo 3
Tlf.: (02) 45 45 40
Postgiro nr. 5 91 60 77

Sats: Tegn & Typer A/S
Lay-out, paste-up: Redaksjonen
Trykk: Naturtrykk, Natur og Ungdom

Insekt-Nytt utkommer med 4 nr. i året.

ISSN 0800-1804

Forsiden:

Måleren *Plemyria bicolorata*.
(Foto: Tøre R. Nielsen, Sandnes)

Insekt-Nytt presenterer populærvitenskaplige oversikts- eller temaartikler om insekters (inkl. edderkoppdyr og andre land-leddyr) økologi, systematikk, fysiologi, atferd, dyrgeografi etc., likeledes artslister fra ulike områder eller habitater, ekskursjonsrapporter, naturvern-, nytte- og skadedyrstoff, bibliografier, biografier, historikk, «anekdoter», innsamlings- og prepareringsteknikk, utstyrstips, bokanmeldelser m.m. Vi trykker også alle typer stoff som er relatert til Norsk entomologisk forening og dets lokalavdelinger: årsrapporter, regnskap, møte- og ekskursjonsrapporter, debattstoff etc. Opprop og kontaktannonser trykkes gratis for foreningens medlemmer. Språket er norsk (el. svensk, dansk).

Insekt-Nytt vil prøve å finne sin nisje der vi ikke overlapper med NEFs fagtidsskrift *Fauna norv. Ser. B*. Originale vitenskaplige undersøkelser, nye arter for ulike faunaregioner eller Norge etc. går fortsatt til fagtidsskriftet. Derimot er vi meget interesserte i artikler som omhandler «interessante og sjeldne funn», notater om arters habitatvalg og levevis etc., selv om det nødvendigvis ikke er «nytt».

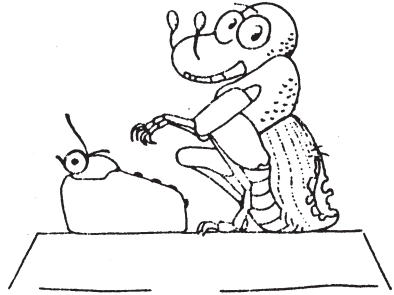
Annonsepriser: 1/3 side: kr. 300,-, 1/2 side: kr. 400,-, 1/1 side: kr. 650,-. Ved bestilling av annonser i minst fire numre etter hverandre kan vi tilby 25% reduksjon i prisen.

Abonnement: Medlemmer av Norsk entomologisk forening får *Insekt-Nytt* (og *Fauna norv. Ser. B*) gratis tilsendt. Medlemskontingenten er for tiden kr. 90 pr. år. Henvendelse om medlemsskap i NEF sendes sekretæren: Trond Hofsvang, postboks 70, 1432 Ås-NLH. Separat abonnement på *Insekt-Nytt* koster kr. 50 pr. år, og betales over *Insekt-Nytts* postgiro 5 91 60 77.

Tidsfrister for innlevering av stoff: nr. 1: 1/2, nr. 2: 1/5, nr. 3: 1/8, nr. 4: 1/11.

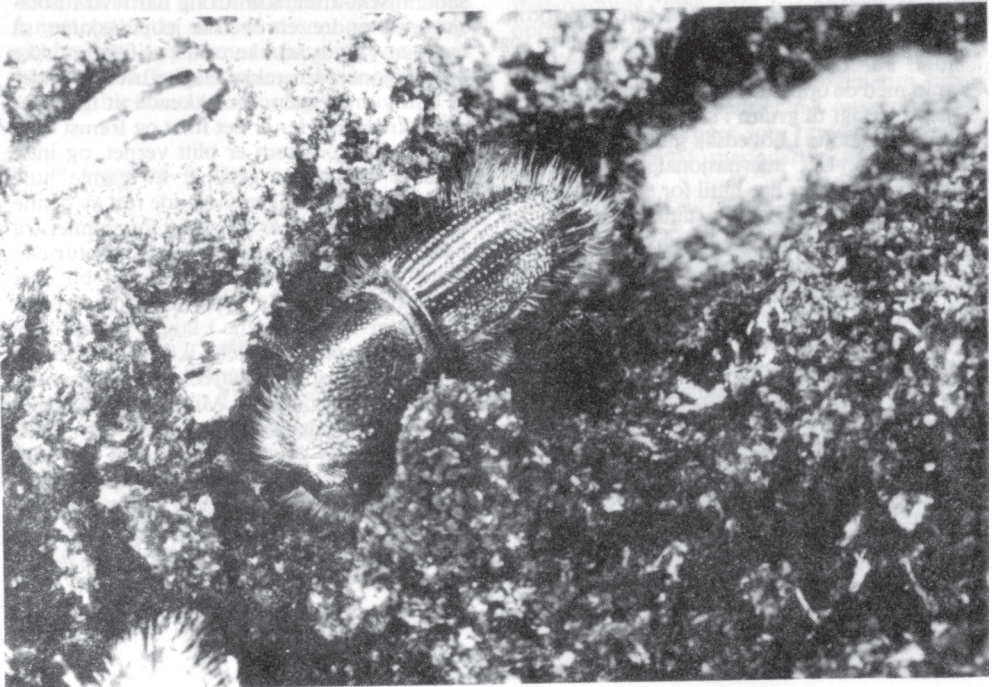
Redaksjonelt Farvel fra Oslo

Etter tre årganger, 10 numre og 328 sider med Insekt-Nytt føler Oslo-redaksjonen at nye krefter må settes inn. Det er litt flaut å avslutte med en årgang på bare 2 nummer, men slik er det blitt på grunn av dårlig stofftilgang. Vi har ikke hatt tid og overskudd til å drive inn stoff med stein og kjepper, hvilket åpenbart må til for å fylle bladet. Men i den avskjedsstund vil vi ikke skjelle ut noen, derimot takke alle som *har* støttet oss i disse 3 årene. Arbeidet med Insekt-Nytt har hovedsaklig vært usedvanlig trivlig, og redaksjonen har vært et godt sammensveiset team. I mange og lange kvelder har vi bearbeidet stoffet, lest korrektur, klippet og limt, stått i mørkerom og tegnet. Tidkrevende har det unektelig vært, og til dels preget av rutinearbeide som putting av blad i konvolutter, sortering på postnummer og utsendelse nede på Postgirobygget. Vi er meget glade for at Drammens-

laget overtar bladet med nye krefter og idéer, skjønt vi har merket oss at de gjør kort prosess om ikke stofftilgangen bedrer seg. Det ville vært ille om Insekt-Nytt ble nedlagt, men vi er sikre på at den nye redaksjonen vil gjøre sitt ytterste for å bære foreningens tradisjonsrike medlemsblad videre. Takk for oss! Lykke til, Drammen!

Den store granbarkbillen Ips typographus. (Foto: Arne C. Nilssen, Tromsø).

Formannens Ord

En europeisk kultur-revolusjon

Vi har nylig mottatt et skrift med tittelen «A European Cultural Revolution: The Council of Europe's Charter on Invertebrates». Skriftet gir en bred oversikt over invertebratenes positive betydning for mennesker, en side som gjerne har stått i skyggen av de negative sidene. Skriftet munner ut i en rekke anbefalinger vedrørende vernetiltak for truede arter av invertebrater.

Dette skriftet gleder oss av flere årsaker. For det første er dette første gang invertebratene som gruppe er viet slik oppmerksomhet i et internasjonalt politisk betydningsfullt forum. Oppmerksomheten har hittil vært konsentrert om gimmick-arter som isbjørn og fugl. For det andre er anbefalingene helt i tråd med de oppfatninger vår forening hele tiden har lagt til grunn i sitt vernearbeide; vernetiltakene må i hovedsak gå ut på å beskytte biotopene. Det internasjonale vernearbeidet for invertebrater har hittil for en stor del vært drevet etter den samme tankegang som for større pattedyr, nemlig at individene skal vernes mot jakt og fangst. Det har hele tiden vært vår oppfatning at når det gjelder invertebrater, er innsamling bare i spesielle tilfelle egnet til å true en arts overlevelse. Vi har sett det som forfeilet politikk å forby innsamling foretatt av forskere og amatør-samlere, mens stor-entreprenører og landbruksfolk fritt kan rasere de samme dyrenes levesteder og masse-utrydde dyrene med kjemiske plantevernmidler. Dette syn har nå fått bredt gjennomslag i Europarådets charter.

Europarådets skrift viser at man ellers i Europa er kommet vesentlig lengre enn

Norge når det gjelder forståelse for vernehovet for invertebrater. I Norge har det i alle år vært vanskelig å få gjennomslag for vern av annet enn fugl, og fortsatt ligger en verneplan for sommerfugl-eldoradoet ved Gargia i Finnmark ubehandlet i Miljøverndepartementet. En rekke verneplaner er kjørt gjennom i departementet på ornitologiske og botaniske vernekriterier, men intet er hittil vernet på grunnlag av truede invertebrater.

På et felt begynner det nå å bli kritisk. Nedhuggingen av gamle hule edelløvtrær skjer idag i et så høyt tempo at vi om få år ikke kommer til å ha noe igjen. Dermed mister vårt land en rekke karakteristiske og interessante insekt-arter, som trolig har levd i isolasjon fra andre europeiske populasjoner så lenge at vi kan snakke om spesifikke norske populasjoner. En rekke edellovtrær-områder er blitt vernet, men utelukkende ut fra botaniske kriterier. Her er det først og fremst «friske» skogstyper som er blitt vernet, og intet vern er gitt større grupper av gamle hule trær. Når den siste gjenværende rest av denne naturtypen om få år vil være forsvunnet fra Norge, er landet blitt et interessant natur-element fattigere, og det vil i øttertid bli reist sterk kritikk mot de naturvern-myndigheter som sitter med hendene i fanget og lar dette skje. For at myndighetene ikke skal kunne si at de ikke var advart, utarbeides det i disse dager en henvendelse til Miljøverndepartementet fra NEF, der vi gjør oppmerksom på situasjonen. Det gjenstår så å se om Departementets tradisjonelt nokså ensidige fokusering på ornitologiske kriterier i sine konkrete vernetiltak er avløst av en bredere naturforståelse.

Karl Erik Zachariassen

Dixidae - en liten neglisjert myggfamilie

Øyvind Håland

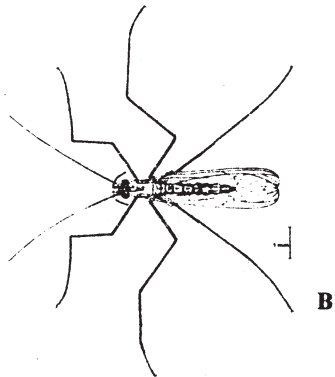
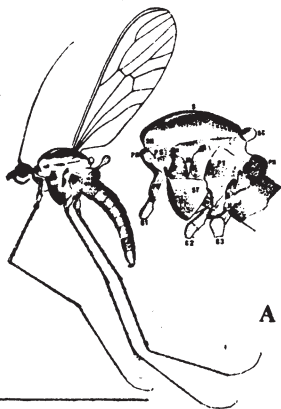
I felthåndboka «Dyreliv i vann og vassdrag» er *Dixa* sp. avbildet med larve, puppe og imago (Fig. 255, 255a og 283 for den som er interessert). Dette er ikke den mest utførlige bearbeidelse familien har fått i Norge, men det er ganske typisk for den behandling denne og andre grupper av små insekter har fått og får. Som en slik «ubetydelig» familie er den ikke engang funnet verdig til en plass i Chinery's «Insekteksikon i farger», og de fleste undersøkelser av ferskvannsforekomster bestemmer bare larver eller voksne til familie eller slekt. Familien har da heller ikke noe norsk navn. Russerne kaller dem for amfibiomygger, engelskmennene for overflathin-nemygger (meniscus-midges).

Min interesse for gruppen ble vakt da jeg fikk tak i Disney's bestemmelsestabell til engelske Dixidae. Det viste seg å gå nokså greit å komme fram til art for noen larver jeg hadde funnet, og da det så ut til at noen av disse var sjeldne, var jeg i grunnen fanget. Mer litteratur ble anskaffet/lånt og mer systematisk innsamling ble foretatt i nabolaget.

Men la meg først få presentere familien for deg. Dixidae er en liten familie med 2-300 arter i verden, hvorav 30 er registrert i Europa (Wagner 1978) og 7 av dem fra Norge (Martini 1929, Peus 1936, Håland 1984). Så det er ikke det store artsantallet. Nå har jeg materiale av 4-5 arter til, som ikke er publisert ennå, og enda flere finnes sikkert, så spenningen er ikke over ennå.

De voksne myggene (Fig. 1) ligner litt på små stankelbein (Tipulidae) eller vintermygger (Trichoceridae), men ribbemønsteret på vingene avslører dem raskt. De fører et meget stillferdig liv like ved vannet de vokste opp i. De parrer seg og legger egg innhyllt i en geleklump direkte i vannet (Nowell 1951) eller på vegetasjon like ved vannet (Peach & Fowler 1986). Disse eggene klekker etterhvert til små larver som kan minne litt om larvene til malariamygger, men som har en helt spesiell oppførsel. De er vel mer enn noe annet insekt et amfibium, som lever både i vann og på land (dvs. som oftest er det planter som stikker opp av vannet som er det ønskede substrat). Larvene henger som omvendte U-er i vannkanten, med mesteparten av kroppen

Fig. 1a). *Dixella* sp. b) *Dixa* sp., sett ovenifra. Fra Disney (1975).

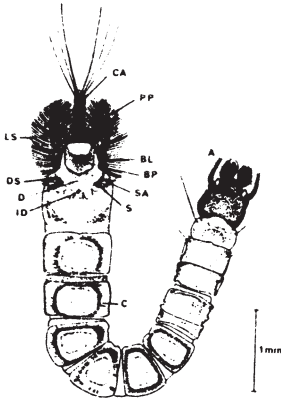

Fig 2. Larve av *Dixia* sp. Fra Disney (1975).

under overflatehinna unntatt enden av bakkroppen (Fig. 2). Den er omgitt av vannavstøtende hår og her ender ånderørene.

De to slektene som finnes i Europa er lette å skille på larvestadiet. Larvene i slekten *Dixia* har vannavstøtende hårkranser på ryggen av de 5-6 siste bakkroppssleddene (før endepartiet), noe *Dixella*-artene mangler. Disse hårkransene gjør at larvene til *Dixia* har virkelige problemer med å dykke under vann, mens *Dixella*-artene gjerne dykker for å unngå fare som truer ovenfra. Hvis farene truer nedenfra, klatrer larvene bare lenger opp på land. Vanligvis ligger de med hodet nede i vannet så munndelene kan filtrere alger og annet godt fra undersiden av overflatehinna. Larven skifter hud 4 ganger før forpoppingen. Puppen henger fast med et slags lim til en plante eller stein 2-3 cm over vannflaten. Puppestadiet varer 2-6 dager, avhengig av temperatur og art.

Dixia-larvene finnes mest i rennende vann, mens *Dixella*-larvene holder seg til stille vann, helst rikt på vegetasjon, noen vil også ha skygge.

Larver av Dixidae finner en ofte i stort antall, men da må en bruke de rette metodene på de rette stedene. For *Dixia* er en hov i vannvegetasjon, innunder bredden på bekken eller i småstryk der steiner stikker opp av vannet best. For å fange *Dixella* bruker jeg en boks (matpakkestørrelse, firkantet) som jeg skyver ned i vannet like ved vegetasjon eller

stein, slik at vannet fosser ned i boksen og tar larvene med seg. De svømmer fort bort til kanten av boksen og henger seg opp der. Med rikelig vann og ikke for mye varme vil de vokse, forpuppe seg og klekke til voksne dyr i fangenskap. Dette er nødvendig for å identifisere noen av artene, særlig av *Dixia* sp.

Jeg håper at noen ved å lese dette enten selv tar opp studiet av de norske Dixidae eller sender sitt materiale til undertegnede for identifisering. Ennå vet vi lite om utbredelse og taksonomi hos de norske artene. Så sett i gang!

Litteratur

(Siterte arbeider og andre nyttige)

- Disney, R.H.I. 1975. A key to British Dixidae. *Sci. Publ. Freshwat. biol. Ass.* 31, 78 sider.
- Håland, Ø. 1984. *Dixella filicornis* (Dipt., Dixidae) found in Norway. *Fauna norv. Ser. B* 31, 109-110.
- Martini, E. 1928. Dixidae und Corethrinae des Museums zu Helsingfors. *Not. ent.* 8, 33-35.
- Martini, E. 1929. 11.u.12. Culicidae (11. Dixidae. - 12. Culicidae). *Die Fliegen der Palaearctischen Region.*
- Nielsen, P. 1937. Contributions to the knowlegde of Danish Nematocera. I. Dixidae. *Vid. Medd. Dansk Naturh. Foren.* 101, 119-124.
- Nowell, W.R. 1951. The dipterous family Dixidae in Western North America (Insecta: Diptera). *Microentomology* 16 (2), 187-270.
- Peach, W.J. & Fowler, J.A. 1986. Life cycle and laboratory culture of *Dixella autumnalis* Meigen (Dipt. Dixidae). *Entomologist's mon. Mag.* 122, 59-62.
- Peus, F. 1936. Zur Kenntnis der Dixiden-Fauna Nordeuropas. *Norsk ent. Tidsskr.* 4, 117-127.
- Sicart, M. 1959. Dixinae du sud de la France. *Bull. Soc. Hist. nat. Toulouse* 94, 1-37.
- Vaillant, F. 1967. Two Dixid flies from near the arctic circle in Sweden (Dipt.). *Opusc. ent.* 32, 284-288.
- Wagner, R. 1978. Chaoboridae, Dixidae. In: Illies, J. (ed.) *Limnofauna Europae*, 2. opplag. G. Fischer Verlag, Stuttgart. s. 387-389.

Forfatterens adresse:

Øyvind Håland, Horvnsvn. 106, 8800 Sandnessjøen.

Skogens truete insekter

Av Sigmund Hågvar, NISK

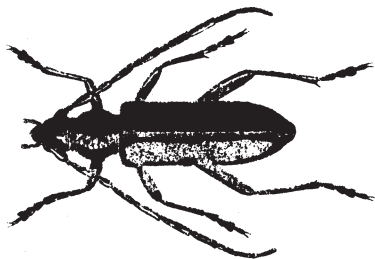
(Fra Panda-Nytt nr. 4, 1986)

Når vi snakker om skogens insekter, tenker kanskje de fleste på barkbillene som i de siste årene har gjort mye skade på granskogen. Eller vi tenker på mygg og knott, som kan være plagsomme nok. Det vi sjelden tenker over, er at de fleste skogsinsektene er nyttedyr og lever et tilbaketrukket liv uten å plage oss. Noen er parasitter eller rovdyr og hjelper til med å holde bestanden av barkbiller og andre skadeinsekter nede. Andre bryter ned dødt plantemateriale i skogbunnen og frigjør dermed næringsstoffer som trærne trenger. Vi har også lett for å glemme at den blomsterprakt vi har i skogen avhenger av bestovning fra insektenes side.

Fra gammelt av har våre skoger vært svært rike på insekter. Selv et lite skogsområde kan huse mange tusen forskjellige insekter. I de siste årene er man blitt klar over at vi er i ferd med å miste en rekke insekter i de norske skogene, fordi ikke alle arter overlever dagens intense skogsdrift. Det gjelder bl.a. en del sommerfuglarter og flere av våre store, vakre biller. Insekter og andre virvellose dyr blir nå i økende grad trukket inn i naturvernarbeidet, og det er tatt initiativ både på norsk og svensk hold for at man vil prøve å redde de truede skogsinsektene for ettertiden. **Ingen av de aktuelle artene er skadedyr.** Antagelig er det man vet på dette feltet bare «toppen av isfjellet». Trolig er mange hundre, kanskje flere tusen insekter og andre smådyr i ferd med å forsvinne fra våre skoger. De tiltak som foreslås i slutten av denne artikkelen vil ha generell verdi og vil sikkert være med på å redde mange arter som vi hittil vet lite om.

Vern av artsrikdom er et overordnet prinsipp i naturvernet og gjelder alle grupper av dyr og planter. Mange arter kan ha nytteverdi i skogen, eller komme til nytte i fremtiden i forskning og undervisning. Sommerfugler og store biller kan ha stor estetisk verdi og være med på å gi oss rike naturopplevelser. Vi kan også hevde at alle dyrearter har sin egenverdi, og at mennesket ikke uten videre har rett til å utrydde dem, — selv ikke en sommerfugl eller en bille.

En del av de truete skogsinsektene er avhengige av urskogsmiljøer for å overleve. De kan f.eks. ha larvestadiet i nedfalne stammer av grove dimensjoner. Andre lever i hule trær, i mørke greiner, i sjeldne kjuker eller

i fuktig og skyggefullt miljø. Ofte er artenes spredningsevne dårlig. De rene urskogs-artene kan bare overleve i fredete urskogsreservater. Det haster med å kartlegge hvor våre siste urskogsrester finnes, både av barskog og av edellovskog (varmekjære lovtrær som eik, bok, alm, lind, osv.). Det kan nevnes at hule lovtrær, særlig av eik, inneholder en helt spesiell og meget sjelden insektfauna. Forsviner innslaget av hule eiketrær, mister vi mange interessante dyrearter fra norsk fauna.

Mange sjeldne sommerfugler, biller og andre uskadelige insekter kan overleve i vanlig drevne skoger dersom spesielle hensyn tas under hogsten. Disse forhold er utdypet i en rapport skrevet av Torstein Kvamme og Sigmund Hågvar ved Norsk institutt for skogforskning (utgitt av Miljøverndepartementet i 1985 som rapport T-592). De tiltak som anbefales i skogbruket i denne sammenheng, faller godt sammen med de hensyn som anbefales overfor viltet. Sagt i én setning, går tiltakene ut på å bevare innslagene av urorte partier i skogen, samt generelt å ta vare på variasjonsrikdommen av «mikromiljøer». I praksis gjøres dette ved å sette igjen små partier under hogsten.

De hensyn som anbefales i vanlig skogsdrift, kan sammenfattes slik:

1. La gamle og døde trær (særlig lauvtrær) stå, og bevar generelt innslag av avvikende treslag (f.eks. osp, selje og edellovtrær). Gamle og døde eiker må ikke fjernes.
2. Unngå avvirkning i følgende områder: Impediment (inkl. myrer, skrenter og rasmarker), bekkeraviner, øyer på myr og i vann, kantsonene mot våtmarker, tjern, sjøer og elver, og skogsbryn mot åkermark.
3. Bevar særegne «mikromiljøer» i skogen. Eksempler: Skyggefulle kløfter, fuktige drag med orekratt, dammer, bekker, små myrer, felter med artsrik flora, nedfalne tørre greiner og brente trær.

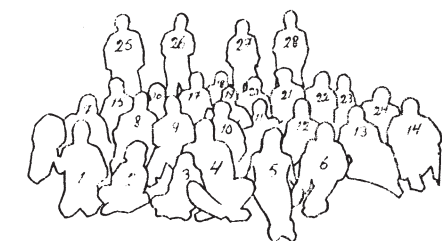
NEFs pinseekskursjon 1987 på Sem i Asker

Heimo O. Pøyhønen

Fotos: Preben Ottesen

Årets pinseekskursjon ble arrangert 5.-8. juni i tradisjonelt vær, med andre ord i kaldt regnvær. Likevel hadde ca. 30 overnattende entomologer funnet veien til Sem. I tillegg deltok ca. 10 entomologer på våre daglige utflukter. Til tross for det elendige været fikk de aller fleste noe fint med seg hjem. Det ble også tatt noen sjeldne dyr, bl.a. to nye arter *Microlepidoptera* for Norge.

1. Martin E. Pøyhønen, 2. Eivind Tunstad, 3. Silje G. Ottesen, 4. Preben Ottesen, 5. Arne Pagh, 6. Frode Ødegård, 7. Ove Sørlibråten, 8. Harald Hjelde, 9. Jan Stenløkk, 10. Arnfinn Nilsen, 11. Rune Langseth, 12. Reidar Voith, 13. Sigurd Bakke, 14. Jan Ove Johansen, 15. Magnar Bjerga, 16. Anders Bjørnstad, 17. Kai Berggren, 18. Bjørnar Borgersen, 19. Øistein

Berg, 20. Bjørn Sagvollen, 21. Stig Otto Hansen, 22. Arve Sommerø, 23. Leif Aarvik, 24. Kai Myhr, 25. Erik Tunstad, 26. Heimo O. Pøyhønen, 27. Svein Svendsen, 28. Henning Tønnessen.
Ikke tilstede ved fotografiering:
Bjørn Fjellstad, Rolf Svanevik, Fred Midtgaard og Thor Jan Olsen med familie.

Fredag kveld dro vi på nordsiden av Semsvannet, nærmere bestemt til Tvetter gård. Vi hadde flere aggregater med oss, og i tillegg fikk vi låne strøm fra Tvetter Gård av Asker kommune. Området rundt gården ble helt opplyst. Været denne kvelden var brukbart til å begynne med. Tilflyvningen til lampene våre var derfor ganske bra. To ♂ av spinneren *Drymonia chaonia*, Hufn. (Lepidoptera: Notodontidae) ble tatt av Bjørn Fjellstad. Vi tok også en del eksemplarer av måleren *Paradarasia consonaria*, Hübner (Lepidoptera: Geometridae). Denne natten var den beste under årets pinseekskursjon.

På lørdag delte sommerfuglfolket seg i to grupper, den ene dro til Kjaglidalen som ligger mellom Sandvika og Sollihøgda. Den andre gruppen dro til Ostøya. Billefolket holdt seg stort sett rundt Semsvannet hvor det var en hel masse fint å finne, særlig for dem som kom langveisfra. Det beste dyret denne dagen ble tatt i Kjaglidalen. Sigurd Bakke og Kai Myhr tok hvert sitt eksemplar av micros *Calisto insperatella*, Nickert (Lepidoptera: Gra-

cillariidae). Arten er ny for Norge. På Ostøya var det ikke så mye som fløy. Det var flere av de tilreisende lepidopterologer som ville fange *Coenonympha hero*, Linné (Lepidoptera: Satyrinae), men det viste seg dessverre at det var enda altfor tidlig for arten i år. Et vanlig år begynner *C. hero* å fly på Ostøya i begynnelsen av juni. Det fineste dyret på Ostøya denne dagen ble spinneren *Aglia tau* L. (Lepidoptera: Saturniidae), som en heldiggris fant på et gresstrå i en veikant.

Natt til søndag ble været så ille med mye regn og vind at vi fant det best å holde oss i ro slik vi også regnet med at de fleste insektene ville gjøre under de rådende forhold. Dermed ble det en hyggelig kveld innendørs på kurs-senteret, og vi fikk anledning til å snakke sammen. Dette er for entomologer i Norge en sjelden glede, da vi bor så spredt rundt om i landet.

Søndag ble det igjen utflykt til Ostøya for de fleste av deltakerne. Denne dagen tittet også sola litt fram. Andre brukte dagen til å håve inn måleren *Pseudopanthera macularia*.

Det flyr alltid noe i veikantene i hvert fall en del mikros. På bildet fra venstre: Kai Myhr, Silje Ottesen, Ei-

vind Tunstad, Erik Tunstad, Sigurd Bakke og Leif Aarvik.

(Lepidoptera: Geometridae), i nærheten av Landbrukshøyskolen. Den var veldig vanlig i skogkantene og det var lett å skremme den opp fra gresset. På Ostøya fant Kai Berggren en larve av *Depressaria artemisiae*, Nickert på markmalurt (*Artemisia campestris*). Arten tilhører familien Oecophoridae, (Lepidoptera). Sommerfuglen ble klekket senere på sommeren. Den er ny for Norge.

Det ble etterhvert flere og flere som ga opp håpet om bedre vær. Det var derfor mange som pakket sammen og reiste hjem. Vi var ute også den siste natten, natt til mandag. Men resultatet av lysfangsten denne natten ble heller dårlig.

Alt i alt var det tross været en vellykket sammenkomst i flotte omgivelser, både når det gjelder natur og lokalene på Landbrukshøyskolen. Innkvartering på NLHs kurssenter var veldig bra. Vi fikk også laboratoriet med bl.a. 12 lupur til disposisjon, og for dette vil vi gjerne takke Ragnhild Sundby ved Zoologisk institutt på NLH, Ås.

Til slutt vil jeg takke NLH i Asker for gjestfriheten og Asker kommune for stor velvilje.

Fullstendige funnlistene fra Sem kommer senere i Insekt-Nytt.

*Forfatterens adresse:
Heimo O. Pøyhönen,
Poppelveien 14,
1940 Bjørkelangen.*

Tre erfarne lepidopetrologer i ferd med å undersøke om det har gått noe spennende i fella denne natten.

Fra venstre: Leif Aarvik, Svein Svendsen og Kai Berggren.

Enkelte andre lamper tiltrakk også flere samlere enn sommerfugler i det kjølige været. Fra venstre: Rune

Christensen, Martin E. Pøyhønen, Heimo O. Pøyhønen, Svein Svendsen, Harald Hjelde og Yngvar Berg.

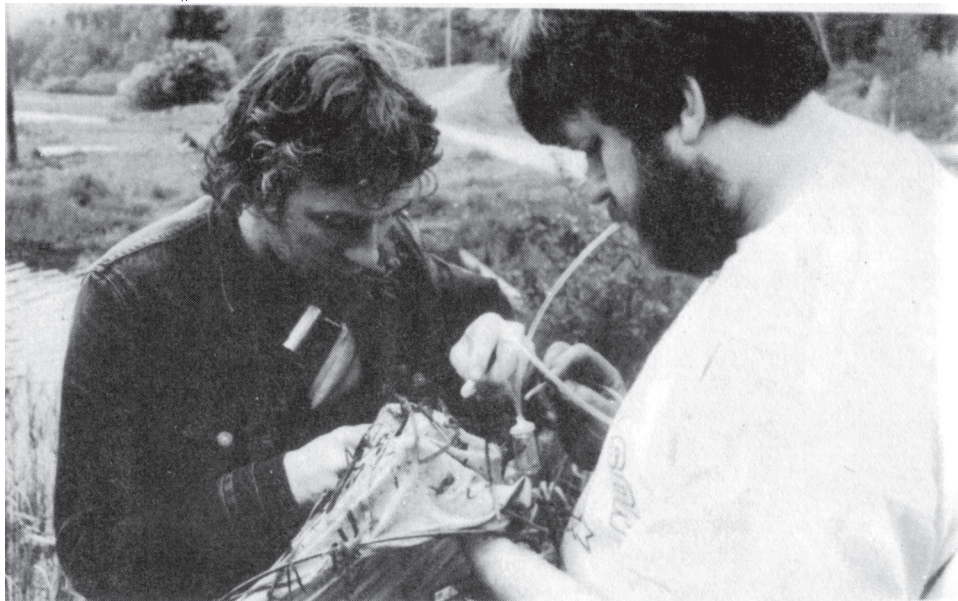
Bjørn's 400 W kvikksølvpære var den mest effektive av lampene våre. På bildet noen av de som lot seg

imponere av lampa. Fra venstre: Rune Christensen, Rune Langseth, Frode Ødegård og eieren selv Bjørn Fjellstad.

Ved Semsvannets bredder finnes det en interessant fauna. Det var særlig billefolk som likte seg godt her.

Fra venstre: Erik Tunstad, Bjørn Sagvollen, Silje Ottesen og Stig Otto Hansen.

Erik Tunstad og Bjørn Sagvollen i dyp konsentrasjon når de undersøker hva slags småkryp de har fått tak i nå.

NEF INFORMASJON!

Nytt fra verneutvalget III

Sak 1. Foreningen har gitt kommentarer til den såkalte «grønne liste» for Oslo. Listen angir forslag til en rekke små, verneverdige lokaliteter innenfor byens grenser, og er utarbeidet av miljøvernkontoret i Helserådet (under Stadsfysikus). En separat uttalelse er gitt av Preben Ottesen. Nedenfor følger verneutvalgets uttalelse:

Ås 21.5.87

Stadsfysikus i Oslo
St. Olavs Plass 5
0165 Oslo 1

Uttalelse i anledning «Den Grønne Liste»

1. Norsk Entomologisk Forening hilser med glede det initiativ som her er tatt. En av hovedmålsettingene i naturvernarbeidet er å bevare mangfoldet av naturtyper og arter for ettertiden. Dette er en særlig krevende oppgave nær pressområdene, der naturverninteressene oftest kommer i konflikt med en rekke andre interesser, som i stor grad representerer *forbruk* av natur.

Når mangfoldet av dyrearter skal bevares, kommer insektfaunaen straks i betraktning i og med at de representerer over 70% av norsk dyrearter. Bevaring av denne artsrikdommen forutsetter imidlertid at de livsmiljøer artene er avhengig av blir bevart. Gjennomføring av forslagene i «den grønne liste» vil bety at mange hundre sjeldne insektarter og andre virvelløse dyr bevares i byens nærmiljø.

2. Vedr. konkrete kommentarer til de enkelte områdene, vises det til uttalelse fra Preben Ottesen av 16.3.87. Han er en av dem som kjenner byområdets virvelløse fauna best.

3. I skog vil visse enkle skjøtselstiltak virke bevarende for en lang rekke sjeldne insektarter. Disse artene er ikke skadedyr. De lever en tilbaketrukket tilværelse uten å plage oss, og mange er nyttedyr. Det vises til vedlagte artikler om skogens truede insekter fra PandaNytt nr. 4 for 1986 (gjengitt et annet sted i dette nr. av Insekt-Nytt).

4. De kalkrike øyene i Oslofjorden har alle en meget verneverdig insektfauna. Kombinasjonen av et relativt varmt klima og en usedvanlig rik og spesiell flora gjør at øyene i indre Oslofjord bl.a. huser flere sommerfuglarter enn noe annet område i landet. Over 500 ulike sommerfuglarter har vært påvist på en enkelt øy (Ostøya), men artsrikdommen er høy på alle de kalkrike øyene. Gressholmen-Rambergøya har også vært spesielt undersøkt m.h. på insekter, og stikkprøvene viste en særpreget fauna bl.a. av biller, maur og spretthaler. De kalkrike øyene i fjorden er sårbare for slitasje. Samtidig er mange av sommerfuglene og andre dyr knyttet til helt spesielle vertsplanter. Skal artsrikdommen bevares, må man verne selve *miljøet*, dvs. man må skjerme mot slitasje og bevare floraen intakt. Reservatdannelse og delvis ferdselsforbud vil trolig være nødvendig.

Vi ber om at vern av naturmiljøet på de kalkrike øyene gis høyeste prioritet.

5. For den virvelløse fauna vil ofte små områder være tilstrekkelig. Slike «oaser» av natur i byen og nærområdene har bl.a. stor verdi i undervisningen. Virvelløse dyr er særlig godt egnet til å demonstrere ulike livsformer, økologiske prinsipper, artsrikdom, samt til elevøvelser og nærmere studier. Bevaring av disse natur-øyene vil være av stor betyd-

ning for feltbiologisk undervisning på alle nivåer.

6. Vern av artsrikdom forutsetter vern av biotop-rikdom, og det er viktig at ulike naturtyper kommer med i en verneplan. Til og med meget små «biotoper» kan være verdifulle. Eksempel: Mange sjeldne insekter lever i hule eiketrær! Bevaring av slike trær betyr at et helt spesielt livsmiljø med sin spesielle fauna blir bevart. Et annet eksempel er dammer. Selv små dammer kan være utrolig rike på virvelløse dyr, og man bør generelt hindre at slike dammer fylles igjen.

For Verneutvalget i Norsk Entomologisk Forening

Sigmund Hågvar

Sak 2 (referatsak)

Europarådet har gått inn for at vår virvelløse fauna bør bevares, og at de nødvendige verneiltak iverksettes. Dette er et stort og viktig skritt fremover i vernearbeidet for insektfaunaen og en rekke andre dyregrupper.

I denne sammenheng har Europarådet utarbeidet et «Charter on Invertebrates», som medlemslandene oppfordres til å sette i kraft. For verneutvalget er dette «charteret» et gledelig gjensyn, ettersom flere av formuleringene er tatt fra en uttalelse som verneutvalget i sin tid ga til et utkast (formidlet til oss via Miljøverndepartementet).

En av hovedkonklusjonene i charteret er at *verneområder* må opprettes for å bevare arts mangfoldet av virvelløse dyr. Artene overlever selvsagt ikke uten at dere spesielle biotoper blir bevart.

Bl.a. på bakgrunn av dette «Charter on invertebrates» vil foreningen til høsten eller vinteren ta kontakt med Direktoratet for naturforvaltning og Miljøverndepartementet, med sikte på å få trukket opp konkrete retningslinjer for dette vernearbeidet her til lands. I den sammenheng er det også aktuelt å blåse liv i forslaget til vern av Grønnsasen, - en sak som har sovnet hen i systemet.

Charteret er utgitt som en liten bok, som i seg selv er meget interessant lesning. Hos en rovbille har man f.eks. oppdaget et nytt legemiddel, *pederin*, som har helbredende virkning på sår selv i uhyre små konsentrasjoner. Virvelløse dyr kan vise seg å være en svært verdifull «genbank» bare på dette feltet.

Foreningen sitter med et stort opplag av denne lille boka, og vi vil gjerne spre den gratis til medlemmene. Ring eller skriv til Sigmund Hågvar, Norsk institutt for skogforskning, 1432 ÅS-NLH, tlf. 949683.

I det følgende gjengis selve charteret på engelsk:

CHARTER ON INVERTEBRATES

1. Invertebrates are the most important component of wild fauna, both in number of species and biomass.

The number of scientifically identified invertebrate species in the world is well in excess of a million, whereas there are only some 51 000 species of vertebrates. In Europe the invertebrate fauna can be put at between 150 000 and 200 000 species, while the vertebrate fauna includes 902 species.

Invertebrates comprise microscopic protozoa (25 000 species), worms (20 000), molluscs (over 100 000), arthropoda (925 000 known species) which include spiders (34 000), crustaceans (25 000), myriapoda (10 000) and insects (approximately 850 000).

However, it is now believed that the tropical arthropod group alone may in reality consist of at least 30 million species (including 22 million insect species) or 600 times the total number of vertebrate species. Every year science discovers and describes 15 000-20 000 new species of invertebrates.

The greatest animal production (biomass) can be ascribed to soil invertebrates; in Europe it may be as much as one tonne per hectare, well in excess of the average biomass of wild vertebrates. This is an enormous potential of which man knows and uses only a tiny part, but, on the other hand, destroys to a large extent.

To these terrestrial invertebrates may be added the biomasses of flying invertebrates, which may exceed 100 kg per hectare in a temperate European forest zone, and marine invertebrates whose quantity defies calculation, between 9 and 10 million tonnes of which are fished every year for human food (molluscs and crustaceans).

These huge quantities of invertebrate biomass consist largely of species which degrade and mineralise primary (plant) and secondary (animal) organic matter, putting it back into circulation for biological use.

2. Invertebrates are an important source of food for animals.

Terrestrial and aquatic invertebrates are the principal source of food for large groups of vertebrates, including many species of fish, amphibians, reptiles, birds and mammals.

They are therefore a basic element in the food chains and networks which underlie the general balance of nature. Their existence and full development are essential for the overall biological equilibrium.

3. Invertebrates may also constitute a source of food for mankind.

Particularly in tropical regions, arthropoda and other invertebrates may constitute a large direct food reserve for man, either in normal times or, especially, in case of shortage. Marine and freshwater crustaceans (crabs, lobsters, crayfish, etc.), marine molluscs (mussels, oysters, clams, octopus, cuttlefish, etc.) and terrestrial molluscs (snails) are universally employed as foodstuffs and sustain considerable farming, harvesting and commercial activity.

Termites, grasshoppers, the larvae of wood beetles and butterflies, spiders of the Mygale family, etc. are invertebrates widely used for human consumption in four continents. Honey, which is produced by insects, is also of great importance as a foodstuff.

4. Invertebrates are vital to the fertility and formation of the soil, and to the fertilisation and production of the vast majority of cultivated plants.

In both temperate zones and tropical climates invertebrates are preponderant among terrestrial fauna and are vital to the formation of the soil and humus and to keeping them fertile; invertebrates which bury the carcasses of small animals help in both this and the cleaning of the environment.

Approximately 80% of plants cultivated for the production of fruit and vegetables, textile fibres, medicinal preparations and various other things are fertilised via invertebrates (especially by bees, but also by many other pollen-bearing insects).

Furthermore, invertebrates are one of the crucial factors in plant productivity, through their physical action on soil or their elimination of processes which restrict soil productivity.

For instance, the effect of earthworms on the soil stimulates grass growth, which is necessary for conserving the soil, rearing domestic animals and preserving wild fauna: transplanting them from Europe to Australia has improved the production of grassland and boosted stockbreeding results. Dung beetles break up and consume the excrement of wild and domestic mammals, which would otherwise form a layer, choking the soil and slowing down production.

Coral reefs and atolls are formed from invertebrates, and their importance for humanity cannot be overlooked.

Since invertebrates encourage vegetation, they are of irreplaceable benefit to all agriculture, forestry and animal husbandry and enhance the richness and variety of wild fauna, soil conservation and the beauty of the landscape, the regulation of water systems, atmosphere purity and the fitness of the environment for habitation.

5. Invertebrates are useful in protecting farming, forestry, animal husbandry, human health and water purity.

Biological pest control, which exploits natural patterns of competition between living organisms, is an effective system of defence for limiting damage by harmful animals and plants. For instance, red wood ants, which prey on tree-damaging insects, protect forests and can be mass-produced and transplanted for the purpose of such protection. In Europe, they destroy 700 000 tonnes of forest insects, the majority of which are harmful.

The minute insect *Prospaltella berleseii*, introduced into Europe to act as a control against the *Diaspis pentagona* scale insect, which destroyed the mulberry tree and accordingly spelt the end of silk worm breeding, has wiped out the *Diaspis* and saved the silk industry.

The undisturbed presence of invertebrates is fundamental for preserving the purity of surface and groundwaters.

6. Invertebrates are valuable aids for medicine, industry and crafts.

Invertebrates may be the source of medicinal preparations; in this respect they are still a poorly known and under-exploited resource. There is, for instance, the European coleoptera *Paederus fuscipes*, which produces *pederin*, a substance used successfully in homeopathic doses in the treatment of ulcers, or bee toxin used in articular

diseases, royal jelly, manna, and the use of such invertebrates as leeches in certain medical therapy.

Many species play an important part in industry and crafts: silk and beeswax; earthworms and other species used in agriculture and for fishing, or as protein in fish-farming; pearls, coral, mother-of-pearl, etc. for the manufacture of jewellery and trinkets; the fishing and harvesting of natural sponges, etc. Invertebrates are also highly sensitive indicators of environmental quality.

7. Many invertebrates are of great aesthetic value.

Butterflies and dragonflies are very often taken as symbols of beauty and many other invertebrates are of great aesthetic value.

The large number of species and their great morphological variations make invertebrates a major source of inspiration for both ordinary people and artists.

8. Some invertebrates may harm human activities but their populations may be controlled naturally by other invertebrates.

Periodic pullulations of certain species of plant-eating invertebrates, especially defoliator insects, may result in major damage to crops and forests; in addition, the harmfulness of certain invertebrates as parasites and in the transmission of diseases to man, domestic animals, and cultivated plants is recognised and justifies measures for the defence of human interests.

However, such measures can be implemented in such a way as to respect as far as possible the integrity of the environment and of its plant, animal and human components.

98% of the arthropoda potentially harmful in the above-mentioned areas are in fact kept under control by other arthropoda which are their predators or parasites, permanent, free and non-polluting natural factors in biological equilibria and biological pest control. The following are examples: Ladybirds destroy plant lice, and cochineals, which are immensely harmful to agricultural crops. Coleoptera of the *Calosoma* species are an effective brake on the pullulation of lepidoptera which defoliate forests in Europe. Certain species of microhymenoptera protect the olive tree from *Dacus oleae* diptera, which is a parasite of such trees in the Mediterranean region.

9. Mankind can benefit greatly from enhanced knowledge of invertebrates.

In the field of biology, medicine, chemistry, physics, and so on, invertebrates lend themselves to research in aquatic, terrestrial and aerial environments both on and in animals and plants, and to educational operations; they have remarkable possibilities for adaptation, sensibilisation and reaction; they may often be easily bred to great quantities and they have little bulk. These qualities have encouraged basic research, experiments and their practical applications and will enable new research to be conducted on a vast scale.

In particular, the known successes achieved by the use of invertebrates to control harmful animals and plants biologically hold out the greatest hopes of further achievements, and research in this field should be encouraged, promoted and given every support.

It is also worth noting the case of cave-dwelling animals and their importance when it comes to studying changes in climate and fauna in the different continents, such animals being genuine examples of live fossils.

10. Terrestrial, aquatic and aerial invertebrates should be protected from possible causes of damage, impairment or destruction.

Invertebrates provide humanity with important irreplaceable sources of food, work and welfare. Their presence must therefore be protected and preserved from all causes of damage or destruction or must be promoted by development, that is, by the reintroduction of suitable species according to the principles approved by the Council of Europe.

The natural fauna of invertebrates is diminishing continually and many species have either disappeared or are in the process of disappearance because of man's action, without man even having been aware of their existence or having studied their characteristics and possible uses.

As the equatorial forests are destroyed at an estimated rate of 30 hectares per minute (160 000 km² per annum), without being replaced, millions of animal species are doomed. In temperate zones too, owing to urbanisation and other action with a disturbing effect on the land (fertilisers, agriculture, monoculture, consolidation and division of land holdings, deforestation, fires, hydrographical changes, insecticides, weedkillers, pollution, etc.), the wild fauna of inverte-

brates is constantly dwindling and is in danger of extinction. A single example suffices: 96 species of butterflies are threatened with extinction out of a total of 380 European species. This situation calls for urgent protective measures.

Places where the fauna of invertebrates is threatened, or is of interest for other reasons, should be protected, because species cannot survive unless their habitats and environment are preserved. A considerable proportion of the conservation measures to be taken will therefore relate to the establishment of nature reserves (primitive forests with specific fauna, wetlands where threatened insect species are found, etc.); areas constituting the habitats of a fauna of invertebrates unique in Europe will have to be given special priority.

In the fields of spatial planning, urban development, agriculture, forestry, animal husbandry, health, industry, trade and recreation, methods of intervention should be devised which interfere as little as possible with the environment in order to spare wildlife, including invertebrates.

In the fight against invertebrates which are prejudicial to human interests, preference should be given, wherever possible to systems of biological control based on natural patterns. Other, that is, chemical or physical types of intervention must be reduced to a minimum, practised as selectively as possible and entail the adoption of methods which are strictly and solely aimed at the target agent and have short-lived effects. Where invertebrates have been exterminated, they should be reintroduced in accordance with the approved principles for the reintroduction of species. In view of their practical value to mankind, research on invertebrates in all branches of science must be encouraged.

No animal or plant species must be allowed to disappear because of man's activities.

Opprop om *Thymelicus lineola* Ochs.

Denne lille smygeren (Lep.: Hesperiidæ) ble for få år tilbake ansett som utdødd i Norge ettersom det lenge kun var kjent to funnsteder her til lands. Disse var ved Tvedestrand og Asker og er over 60 år gamle.

Nylig er arten gjenfunnet ved Grimstad og i stort antall i Hokksund-Drammensområdet. I Øvre og Nedre Eiker er arten nå den vanligste dagsommerfuglen på eng i slutten av juli. Det melder seg derfor en rekke spørsmål angående denne artens merkelige oppreden og utbredelse. Hvorfor forsvant den (tilsynelatende?) fra de «gamle» lokalitetene og hvorfor dukket den (tilsynelatende?) plutselig opp igjen på helt andre steder? En teori går ut på at arten ble gjeninnført via importert timotei.

Kan det tenkes at denne «nye» populasjonen er bedre tilpasset enn den «gamle»?

Vi i Drammenslaget har satt igang et langtidsprosjekt for å prøve å svare på en del av disse problemene. Å identifisere dyrene er ikke noe problem, dessuten bor de fleste av våre medlemmer i eller i nærheten av utbredelsesområdet. Derfor kan vi i dette prosjektet mobilisere de aller fleste av våre medlemmer. Vi kommer i utgangspunktet til å jobbe etter følgende arbeidshypoteser:

1. Arten er på ekspansjon.
2. Arten har forsvunnet fra Tvedestrand og Asker.
3. Arten er en nyinnvandrer til Grimstad og Hokksund-Drammensområdet.

For å underbygge eller avkrefte disse hypotesene trenger vi et så stort som mulig materiale å jobbe ut ifra. Vi vil derfor spørre Insekt-Nyttets lesere om hjelp til prosjektet vårt.

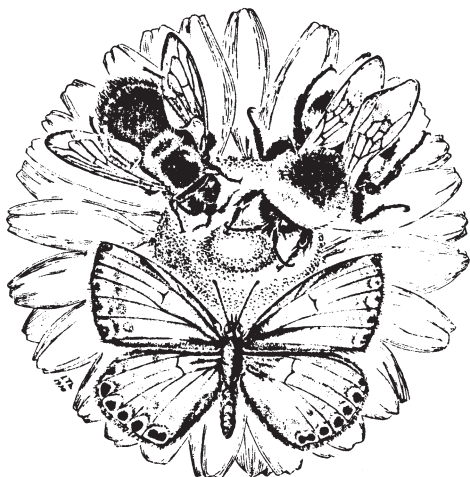
Alle funn av *T. lineola* er av interesse, men det er først og fremst funn utenfor Hokksund-Drammensområdet og eldre funn som er de mest interessante for oss. Når du sender oss funn så angi følgende:

- Kommune
- Funnsted (Angitt i Cappelens veikart eller NAFs veibok).
- Dato,
- Finner (Leg.),
- Antall.

Alle bidragsyttere vil bli behørig takket i eventuelle fremtidige publikasjoner. Bidrag kan sendes til: *Espen Bergsmark, Solbergsgate 8b, 3000 Drammen.*

Produktet vil i første omgang bli 3-årig rapporter i Insekt-Nytt. Kanskje kan det med tida bli mulig å oppspore hvor timoteien ble importert fra, også sammenligne det genetiske materialet hos dyr fra en populasjon til en annen.

Drammenslaget.

Eivind Sundt - in memoriam

Brukseier Eivind Sundt døde 21. august 1987 69 år gammel og med ham er den gamle kjerne av norske coleopterologer borte.

Eivind Sundts gryende interesse for biller utviklet seg til en altopplukende hobby for resten av livet etter at han som trettenåring kom i kontakt med vår daværende fremste coleopterolog Thomas G. Münster. En hobby som ved intense studier gjorde ham internasjonalt kjent som spesialist på familien Ptiliidae, verdens minste biller 0.25 - 2 mm lange. Sundt hadde nettopp de egenskaper som trengs for studier av en så vanskelig gruppe: et skarpt øye for mikroskopisk morfologiske detaljer og en utrolig fingerferdighet. Han preparerte bl.a. ut genitaliene på de små dyr

for deretter å presentere dem i instruktive tegninger eller fotografier.

Sundt ble etterhvert særlig interessert i slekten *Acrotrichis* hvor han beskrev flere nye arter. Interessen for artenes taksonomi og utbredelse bragte ham i kontakt med spesialister verden over, og han bearbeidet materiale fra flere utenlandske museer. Han var ingen typisk «skrivebordsentomolog». I sommerhalvåret var feltarbeide i mange år hans beste avkobling. Alene eller ofte sammen med dr. h.c. Andreas Strand trålet han Norge og fant mange nye arter for landet. Hans interesse for særlig nordiske arters biologi gjenspeiler seg i det store terrarium han laget i den praktfulle ca. 200 år gamle hovedbygningen på sin eiendom i Svartskog, Oppegård.

Sundt var medlem av Norsk Entomologisk forening i 50 år (1937-1987).

Han var foreningens kasserer 1949-1950, revisor 1956-1979 og ved sin død satt han i rådet for foreningens nyopprettede fond. I 1980 ble han foreningens æresmedlem. Jeg tror få vet at han også i mange år var foreningens mecen. De Nordiske entomologmøter i Oslo, foreningens 40 årsjubileum i krigens magre år (1944) t.eks. ville fått et annet forløp om ikke Sundt hadde trått støttende til.

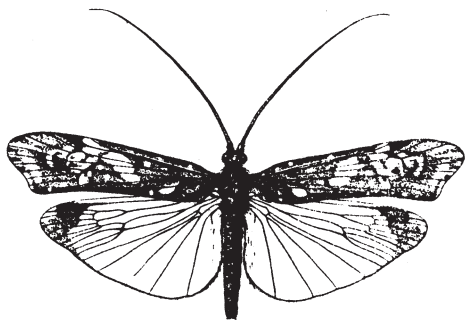
I Torstein Kvammes artikkel om Eivind Sundt (Insekt-Nytt 1985, årg. 10, nr. 4) er en liste over Sundts publikasjoner. Kvamme skriver tilslutt at Sundt er «preget av egen beskjedenhet og hjelpsomhet» og vi som lærte Sundt å kjenne er enig med Kvamme. Det er vemodig at han er borte, men det føles godt å ha kjent ham.

Astrid Løken

Tilbud til medlemmene

NEFs medlemmer kan få nå kjøpt *Norsk vårfluge-bibliografi (Trichoptera)* for kr. 75,- pluss porto.

Henvendelse:
Ivar Stokkeland, SLHK-Biblioteket, Stubbveien 3, 3500 Hønefoss.

NET komplett til salgs

Komplett samling hefter av Norsk entomologisk Tidsskrift, Norwegian Journal of Entomology og Fauna norv. Ser. B, inkl. alle supplementer, dvs. alt fra bind 1 (1920) til 34 (1987), selges *samlet* til høystbydende.

Henvendelse:
Hildur Lervik
Oscar Wisnings vei 52
7020 Trondheim.

NEF, Drammen, høstprogrammet 1987

Vi får prøve på en verdig avslutning på denne sesongen og starter høstens møteprogram med den obligatoriske:

Sommerens fangst : Mandag 12 oktober. Ta med det du samlet i sommer. Vi hjelper deg å bestemme. Vi får antagelig besøk av en ekspert fra sentralt hold.

Vi oppsummerer også «*T. lineola*» - prosjektet vårt. Alle som har samlet denne arten i sommer eller tidligere år tar med disse funnene. Hvis du ikke har mulighet til å komme, kan du ringe inn funnene til en i styret.

Møtested: Reklamefotograf Devegg Ruuds lokaler (OBS!) Bragerhagen 20 (ved siden av SPAR1000), kl. 19.00.

Vern av insekter: Mandag 9. november. Det har i de siste årene blitt aktuelt med vern og fredning av insekter. Forsker **Sigmund Hågvar** vil fortelle om de kriterier som ligger til grunn for dette. Hvordan er saksgangen i en vernesak. Økonomisk støtte osv. Har vi verneverdige områder mhp. insekter i vårt distrikt?

Reklamefotograf Devegg Ruuds lokaler (OBS!) Bragerhagen 20 (ved siden av SPAR1000), kl. 19.00.

Julemøte: Fredag 11. desember. Året avsluttes med lysbildeforedrag av **Øistein Berg** som tar oss med på sommerfuglfangst i Malaysia, Kina og Thailand. Det blir bespisning, utlodning og hygge. For å beregne maten må vi ha påmelding til en i styret senest én uke i forveien. Pris ca. kr. 30,-
Reklamefotograf Devegg i Tomineborgveien 52, kl. 19.30.

Nytt styre:

Formann Devegg Ruud, tlf. 833643
Sekretær Espen Bergsmark, tlf. 817012
Materialforvalter Lars Ove Hansen, tlf. 835640.

Samler du på maur, bier, veps e.l. (Hymenoptera, Aculeata)?

Gode tips om innsamling, preparering og over 200 referanser til bestemmelseslitteratur for denne insektgruppen finnes i følgende artikkel i det svenske tidsskriftet Entomologisk Tidsskrift:

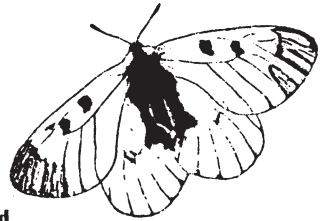
Göran E. Nilsson & Bo G. Svensson
Handledning för gaddstekelsamlare
Ent. Tidskr. 107. 151-166.

21. Nordiske entomologmøte

NORSK ENTOMOLOGISK FORENING innbyr herved til det 21. NORDISKE ENTOMOLOGMØTE i TRONDHEIM i tiden 3. til 7. juli 1988 med etterfølgende ekskursjoner. Vi ønsker foredrag innen alle entomologiske emner, og håper å få representert et bredt spekter av entomologier i Norden. Tema som vi kan tenke oss å gruppere foredrag til er tropisk insektøkologi, arktisk/alpine tilpas-

ninger, naturvern av insekter, skogsentomologi og etologi. Dette bør imidlertid ikke hindre noen å anmelde foredrag som ikke kan rubriseres under de ovenfor nevnte tema.

Møtested

Møtet vil bli holdt på Universitetet i Trondheim, og i den nybygde delen som er lokalisert til Dragvoll.

Bespising: På Dragvoll er det kantine hvor lunsj vil kunne inntas. Det vil også være mulig å spise middag her.

Innkvartering: Her er det 4 muligheter: 1) Scandic hotell hvor prisen for enkeltrom m/frokost vil være ca. 350,- kr. og dobbeltrom m/frokost vil koste ca. 450,- kr. 2) Studenthybler til en pris av ca. 250,- kr. pr. hybel u/frokost, men med anledning til å lage frokost selv. 3) Ungdomsherberget som tar ca. 170,- pr. seng på dobbelt eller 4 manns rom (rimeligere seng kan også fås). 4) I kjøreavstand 20-30 minutter er det campingmuligheter. Studentbyen ligger ca. 30 minutter i gåavstand fra Dragvoll, og Scandic hotell ligger 20 minutter i gåavstand fra Dragvoll, men det er gode bussforbindelser mellom studentbyen/Scandic hotell og Universitetet på Dragvoll. Ungdomsherberget ligger ca. 10 minutters bilkjøring fra Universitetet på Dragvoll. Gode muligheter for bilparkering på alle steder.

Ekskursjoner

Vi planlegger en ekskursjon til fjellområdet Dovre, som er et meget rikt område. Det vil være muligheter til å besøke lokaliteter fra kysten opp til ca. 15-1600 meter over havet. Dette vil dekke nemorale til alpine områder. Innkvartering blir ved Kongsvoll biologiske stasjon og/eller Kongsvoll fjellstue.

Ytterligere informasjon fås gjennom Norsk entomologisk forening.

Insekt-Nytt går inn!

Når du tar dette nummer av Insekt-Nytt opp av postkassa, blir det ganske sikkert siste nummer av bladet. Planen var at etter nyttår skulle vi i Drammenslaget overta redigeringen av bladet, men vi sier klart ifra at med den nåværende stofftilgangen vil vi ikke ta på oss redigeringen. En redaksjon skal samle inn og redigere stoffet, men ikke skrive det.

Fortsatt er det et ørlite håp om at bladet allikevel kan komme ut, men det avhenger av deg. Vi tar imot alle typer stoff bare det har et snøv av entomologisk innhold. Derfor sett deg ned straks og skriv til Insekt-Nytt. Følgende skulle gi en liten pekepinn på hva vi kunne tenke oss i Insekt-Nytt:

HOVEDARTIKKEL (eksempel på emner):

- presentasjon av ei insekgruppe;
- presentasjon av en lokalitet eller område med tilhørende fangstlister;
- reiser/ekskursjoner i inn- eller utland (med eller uten fangstlister).

NEF-INFORMASJON:

- nytt fra lokalavdelingene (møteprogram, utstillinger, referater etc.);
- nytt fra verneutvalget, LEP-ARB etc.

TIPS:

- innsamlingstips;
- tips om avl;
- tips om preparering og konservering.

BOKANMEDLELSER.

NYE OG INTERESSANTE FUNN AV LEPIDOPTERA/COLEOPTERA 19??

Dette kan utvides til å gjelde alle ordener etterhvert. Her kan publiseres nye funn for landet og distriktsfunn. Fortrinnsvis skal jo slike funn publiseres i Fauna Norvegica Serie B, men av erfaring vet vi at det enten tar forholdsvis lang tid eller aldri blir gjort. Hver art angis kort på formen: Art, funnsted, dato, leg, og uten tilleggsopplysninger.

LESERBREV.

ANNONSER.

Disse gjør bladet billigere. Spør bl.a. firmaet du jobber i.

Videre er småstoff av ymse slag, vitser og fotos kjærkomment, slikt letter redigeringen betraktelig. Frister for innlevering av stoff til 1988 numrene er planlagt til:

- 1. februar: nr. 1
- 1. mai: nr. 2
- 1. september: nr. 3.
- 1. november: nr. 4.

Stoffet kan sendes: *Lars Ove Hansen, Sparavollen 23, 3021 Drammen. Tlf. 03-83 56 40.*

LA INSEKT-NYTT LEVE, SKRIV ET BIDRAG!!!

Drammenslaget.

NB! Frist for søknad om prosjektpenger for 1988: 1. november

Også for neste år regner vi med å få midler fra Direktoratet for naturforvaltning til prosjekter som har å gjøre med vern av insektfaunaen. Søknaden må innholde følgende punkter:

1. Plan for undersøkelsen.
2. Økonomisk overslag.
3. Navn og adresse på ansvarshavende.
4. Tidspunkt for ferdig rapport (settes gjerne til slutten av året).

Søknader sendes *innen 1. november* til: *Sigmund Hågvar, NISK, 1432 ÅS-NLH. Tlf.: 94 96 83).*

Deretter videresendes søknaden på vegne av foreningen.
Lykke til!

Skaff deg «Norske insekttabeller» komplett

Arbeidet med å utarbeide norskspråklige bestemmelsestabeller over vår insektfauna går fremover. Hittil er 10 tabeller utgitt. Disse er listet nedenfor. Hver tabell koster bare kr. 10,- og bestilles fra Jac. Fjeldtølen, Postboks 70. 1432 Ås-NLH.

Følgende to tabeller er under utgivelse:

Astrid Løken: Stikkeveps.

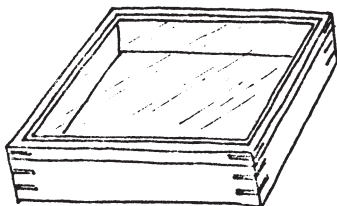
Lita Greve: Nettvinger.

Vi mangler i øyeblikket stoff for videre utgivelser. Kan du tenke deg å bidra i denne serien, kontakt *Sigmund Hågvar, Norsk institutt for skogforskning, Boks 61, 1432 Ås, NLH. Tlf. 94 96 83.*

Hittil utkommet:

1. *Lita Greve*: Norske ibisfluer (Athericidae), snappefluer (Rhagionidae) og vindusfluer (Scenopinidae).
2. *Erling Hauge*: Edderkopper. Tabell over alle norske familier.
3. *Lita greve*: Norske skorpionfluer (Me-coptera).
4. *John O. Solem*: Norske buksvømmere (Corixidae, Heteroptera).
5. *Sigmund Hågvar*: Norske breiteger (overfam. Pentatomoidea).
6. Preben Ottesen: Norske biller som ikke er omtalt i «Danmarks Fauna». En oversikt med henvisninger til bestemmelseslitteratur.
7. *Arne Fjellberg*: Bestemmelsestabeller til norske biller som ikke er nevnt i «Danmarks Fauna». Familiene Elateridae, Eucnemidae, Cryptophagidae, Lathridiidae, Cisidea og Chrysomelidae.
8. *Harald Gjerde og Sigmund Hågvar*: Vannteger unntatt buksvømmere (Corixidae).
9. *Astrid Løken*: Humler.
10. *Trond Hofsvang*: Stankelbein (Diptera, Tipulidae).

Ny pris på Fahre-kassen

Det viser seg ikke lenger mulig å produsere insektkasser med høy kvalitet til de priser som ble gitt i annonse i «INSEKT-NYTT» nr. 4-86.

PRISER GJELDENE FRA SEPTEMBER 1987:

Insektkasse i lyslakkert svartor med dobbel-falset glasslokk:

Standard ytre mål: 40x50x6 cm kr. 258,-
40x30x6 cm kr. 240,-

Med innlagt 10 mm hvit ekspandert polyetylenmatte kommer et tillegg på kr. 20,- for stor og kr. 15,- for liten kasse.

Vi kan levere OPPBEVARINGSREOLER for kassene:

Priser for reoler i lyslakkert furu eller bøk til 40x50x6 cm insektkasser:

Reol for 12 kasser (kan bygges ut) kr. 2.050,-
Reol for 25 kasser (egen type) kr. 3.960,-

ALLE PRISER ER MED MVA.

Vi satser på håndverksmessig kvalitet og tar gjerne imot reaksjoner og ønsker fra dere!

Vennlig hilsen snekkermester Knut Guttormsgard.

NY·TRE

ADR: 3740 LUNDE. TLF.: 03 · 84 73 49

Gustafsson, B. (red.) 1987. Kodlista LI. Catalogus lepidopterorum sueciae.

Denne katalogen dekker et hos nordiske lepidopterologer lenge følt behov. Den har flere funksjoner. For det første er den en systematisk fortegnelse over alle sommerfuglarter i Nord-Europa. For det andre viser den i hvilke av de nordiske land artene er påvist, samt utbredelsen i Sverige. For det tredje er den en kodeliste over artene til bruk ved databehandling.

I de siste årene har mange kataloger og check-lister over sommerfugler sett dagens lys i Europa. Slike lister er unnværlige hjelpemidler for de som arbeider med en gruppe. Særlig har Karsholt & Nielsens «Systematisk fortegnelse over Danmarks sommerfugle» fra 1976 vært mye brukt her i Norge. I 1985 ble denne avløst av en ny dansk liste som også er en utbredelseskatalog. Den nye svenske katalogen er for en stor del basert på den danske 1985-katalogen. Systematikk og nomenklatur følger med få unntak denne. Men i og med at den svenske katalogen dekker *hele* Norden, inneholder den mer informasjon nyttig for norske lepidopterologer.

En del arter som tidligere har vært angitt fra Sverige, er strøket. Disse angivelsene er oftest gamle og tvilsomme, og man har ikke kunnet få dem bekreftet. I slike tilfeller er det i kommentardelen gitt en begrunnelse for hvorfor arten er strøket. Likevel har man ikke gått så langt som danskene som i sin 1985-katalog har strøket alle angivelser der det ikke foreligger pålitelig belegg. Etter min mening kunne svenskene i noen tilfeller vært mer kritisk: Vikleren *Celypha flavipalpans* HS. og pyraliden *Catoptria mytillella* Hb. er eksempler på dette.

Katalogen nevner 2993 arter fra Norden; av disse er 2070 funnet i Norge, 2700 i Sverige, 2417 i Danmark og 2351 i Finland.

De vanligst brukte synonymer er tatt med. Og det letter bruken av katalogen betraktelig. Det er alfabetisk register til alle navn.

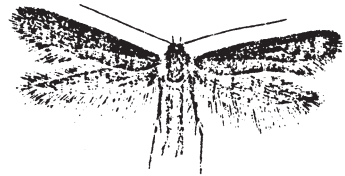
Katalogens lay-out er både og. Selve den systematiske oversikten er klar og oversiktelig, men når man blår, kommer denne på høyre side. Den burde stått på venstre med utbredelsesangivelsene til høyre. Dataforkortelsene er med på begge sidene. De burde vært sløyfet på «den systematiske siden». Det ville ha øket tekstens tydelighet. Landskapsforkortelsene er satt med så små typer at en person med dårlig syn vil få problemer.

Katalogen inneholder svært få feil, men noen få har jeg funnet. For eksempel er *Roeslerstammia* og *Roeslerstammiidae* blitt til «*Oeslerstammia*» og «*Oeslerstammiidae*». *Depressaria chaerophylli* er angitt fra Norge, mens arten foran, *D. olerella*, ikke er det. Det skulle vært omvendt.

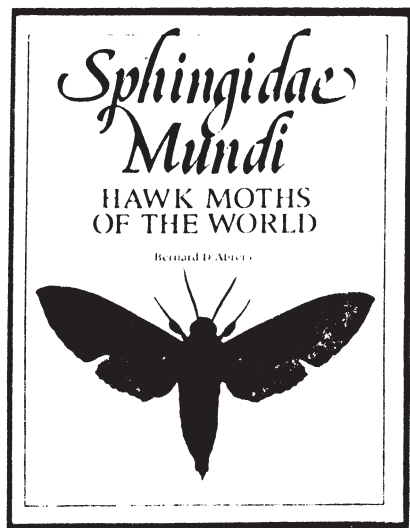
De ovennevnte feil og mangler blir små veiet opp mot den enorme mengde nyttig informasjon katalogen gir. Den er absolutt uunnværlig for enhver her i landet som interesserer seg for sommerfugler.

Leif Aarvik

Bestilles fra: Naturhistorisk riksmuseet, Boks 500007, S-104 05 Stockholm, Sverige. Pris: SEK 50,-

Scythris clavella (etter Bengtsson).

D'Abnera, B. 1987. *Sphingidae Mundi. Hawk Moths of the World.* 226 s.

Igjen har d'Abnera kastet seg over et kjempeverk som strekker seg langt utover hans kompetanseområde. Resultatet har da også blitt et overfladisk hastverksarbeide av liten vitenskapelig verdi. Boken er oppbygd med hele plansjesider (høyresidene) og hele tekstsider (venstresidene og noen høyresider). Hver art er avbildet en eller flere ganger i helfigur og sann størrelse. For endel arter er også underarter omtalt og avbildet. Noen arter er ikke avbildet. Teksten til hver art er kort og tildels i telegrafstil. Plansjene er meget gode og kan langt på vei brukes til bestemmelse ned til art. Nøkler finnes ikke.

Verket skal behandle alle til nå kjente tussmørksvermere, ca. 1050 arter. Men forfatteren innrømmer i innledningen at det kan være beskrevet arter han ikke vet om og han ber om unnskyldning hvis det skulle ha skjedd. Dette mener jeg er høyst kritikkverdigg. Ennå verre er det at en rekke arter kun finnes med teksten «I do not know this species». Leseren er da ikke interessert i de arter forfatteren kjenner eller ikke - eller har jeg fullstendig misforstått intensjonene med dette

verket? Slike ting skulle vært oppklart på forhånd og det er forfatterens plikt å skaffe tilveie et minimum av opplysninger om hver enkelt art. Ennå mer merkelig er det at forfatteren angir hvor originalbeskrivelsen finnes for hver enkelt art. Han burde iallfall ha tatt en titt på disse for de artene han ikke kjenner, men det kan tenkes han ikke har forstått helt det med bibliotekjeneste.

Skjemmende er det at teksten er gjennomsyret av spørsmålstejn. Disse finnes på artsnivå, underartsnivå og i særdeleshet på utbredelsene. Til forfatterens forsvar kan jo sies at dette fokuserer på problemene og kan påskynde revideringer. Dessverre er jeg tilbøyelig til å tro at nyere revideringer finnes, men har gått forfatteren hus forbi. Denne mistanke forsterkes når jeg ser på den ynkelige referanselista han ender opp med. Forfatteren skulle ha holdt seg til sin egen faunaregion - Australia som han kjenner godt. Her kunne han ha gjort en grundig jobb og heller overlatt til andre å utrede de andre faunaregionene. Ikke kjøp boken såsant du ikke er spesielt interessert.

Lars Ove Hansen

Boken kan kjøpes fra E.W. Classey, Farington, Oxon, England og koster rundt 1.000 kroner.

Friedrich, E. 1986 *Breeding butterflies and moths - a practical Handbook for British and European species.* 176 s.

Endelig foreligger en grundig håndbok i sommerfuglavl. Opprinnelig ble denne boka utgitt på tysk under tittelen «Handbuch der Schmetterlingszucht Europäische arten». Men den engelske oversettelsen er sterkt utvidet.

I bokens første del «Basic principles» gjennomgås endel grunnleggende om emnet. I tillegg til de tradisjonelle standardmetodene for avl som selvfølgelig er grundig omtalt, beskrives også en rekke alternative og mindre kjente metoder. Visste du for eksempel hvordan den store bjørnespinneren *Arctia caja* kan avles fram på 5-6 uker istedenfor et år som er vanlig? Eller hvordan man lager kunstig diett for avl vinterstid?

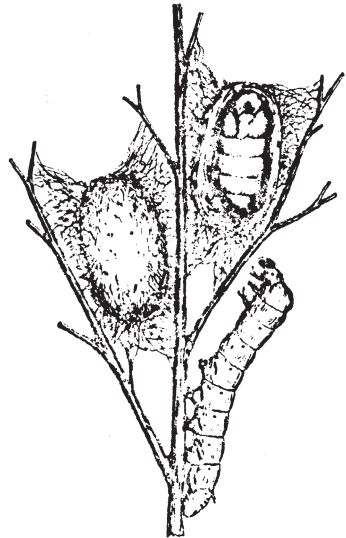
Avsnittene i bokens første del er følgende: parasitter og sykdom; hybridisering; kunstig og naturlig parring; egglegging; oppbevaring og klekking av egg; larvehold ute og inne; kunstige dietter; overvintring; forpopping; klekking av sommerfugler; postsending av levende materiale; avlivning; føring av dagbok og tilslutt litt om vern. Avsnittet om kunstige dietter er skrevet av Saturniidae ekspertene Brian O.C. Gardiner.

Den andre og siste delen utgjør vel 3/4 av boken og gir avlsbeskrivelse for familier, slekter og arter. En forholdsvis stor mengde storsommerfuglarter er tatt med og vel halvparten av disse tilhører den norske fauna. De siste 20 sidene er viet avl av microlepidoptera og er skrevet av A.M. Emmet. Her vrirler det av gode tips som gjør boken uunværlig for enhver microssamler.

Hver del er etterfulgt av omfattende referanselister slik at enhver som ønsker å fordype seg ytterligere kan få god hjelp av disse. Selvom boka er lagd for mellomeuropeiske forhold er den allikevel meget anvendelig for hjemlige forhold. Selv anser jeg boka for uunværlig. Prisen er også svært gunstig.

Lars Ove Hansen

Til salgs fra: Harley Books, Great Horkesley, Colchester, C06 4AH, England. Pris innbundet £20.00; uinnbundet £9.95.

Rettledning for bidragsytere

Manuskripter må være feilfrie, men enkelte overstrykninger og rettelser i manus godkjennes såfremt de er tydelige. Alle større artikler (over 1 side i bladet) må være maskinskrevet, helst med dobbelt linjeavstand. Mindre arbeider kan være håndskrevne hvis de er meget tydelig (dette gjelder særlig navn).

Insekt-Nytts populærvitenskaplige hovedartikler struktureres som følger: 1) *Overskrift* 2) *Forfatteren (eks navn)* 3) *Artikkelen*, gjerne innledet med en kort tekst som fanger leserens oppmerksomhet og som trykkes med fete typer (en ingress). Splitt hovedteksten opp med mellomtitler. Bruk populære mellomtitler, eks. «Fra malurt til tusenfryd» istedenfor «Næringsplanter». 4) *Evt. takk til medhjelpere* 5) *Sammenheng* på norsk eller engelsk (maks. 175 ord) 6) *Litteraturliste* 7) *Forfatteren (eks adresse(r))* 8) *Billedtekster* 9) *Evt. tabeller*.

Alle disse punktene kan følge rett etter hverandre i manus. Det er ikke nødvendig med separate ark. *Latinske navn* understrekes i manus. Andre understrekninger foretas av redaksjonen. Send bare ett eksemplar av manus. Bruk for øvrig tidligere nr. av Insekt-Nytt som eksempel.

Litteraturlisten utformes etter de samme retningslinjer som er gitt i NEF's fagtidsskrift *Fauna norv. Ser. B* (se dette), men med to unntak: listen ordnes i norsk alfabetisk rekkefølge på forfatternavn, og det

engelske pp. for «pages» kan byttes ut med s. for «sider».

Illustrasjoner. Vi oppfordrer bidragsytere til å legge ved fotografier og/eller tegninger. Insekt-Nytt limes opp i A4-format. Tegninger, figurer og tabeller bør derfor innleveres ferdige til å klistres inn i bladet, tilpasset 8.8 cm bredde for en spalte, eller 18.5 cm bredde for to spalter. Dette vil spare redaksjonen for både tid og penger, men vi kan forminske dersom det er umulig å levere inn i de ønskede formater. Fotografier innleveres uavhengig av spaltebreddene, men send ikke svart/hvit fotos som er vesentlig mindre enn den planlagte størrelse i bladet. Farge-dias kan innleveres, men svart-hvit bilder gir best kvalitet. Store tabeller bør innleveres ferdige til trykk (altså som illustrasjoner).

Korrektur. Forfattere av større artikler vil få tilsendt et eksemplar for retting av trykkfeil. Det må sendes tilbake til redaksjonen senest dagen etter at man mottar det. Store endringer i manuskriptet godtas ikke. Korrektur på små artikler og notiser foretas av redaksjonen.

Særtrykk har vi ikke muligheter for å gi, men forfattere av bladets hovedartikler vil få tilsendt 5 eksemplarer av bladet gratis.

Norsk Entomologisk forening

Postboks 70, 1432 Ås-NLH.

Postgiro: 5 44 09 20, Brattvollveien 107, Oslo 11.

Styret:

Formann: Karl Erik Zachariassen, Zoologisk institutt, Universitetet i Trondheim, 7055 Dragvoll ((07) 59 62 99). **Nestformann:** Sigmund Hågvar, NISK, postboks 61, 1432 Ås-NLH ((02) 94 96 83). **Sekretær:** Trond Hofsvang, postboks 70, 1432 Ås-NLH ((02) 94 94 23). **Kasserer:** Lise Hofsvang, Brattvollveien 107, Oslo 11 ((02) 28 17 56). **Styremedlemmer:** Fred Midtgaard, NISK, postboks 61, 1432 Ås-NLH ((02) 94 96 95). – Tore R. Nielsen, Sandvedhagen 8, 4300 Sandnes ((04) 66 77 67). – Lars Ove Hansen, Sparavollen 23, 3000 Drammen.

Distributør: (Salg av alle trykksaker fra NEF).

Jac. Fjeldalen, postboks 70, 1432 Ås-NLH ((02) 94 94 39).

Kontaktpersoner for forskjellige insektgrupper:

Tøger: Sigmund Hågvar, NISK, postboks 61, 1432 Ås-NLH ((02) 94 96 83). **Bladlus:** Christian Stenseth, postboks 70, 1432 Ås-NLH ((02) 94 94 41). **Sommerfugler:** Leif Aarvik, Tårnveien 6, 1430 Ås. ((02) 94 24 66). **Tovinger:** Tore R. Nielsen, Sandvedhagen 8, 4300 Sandnes ((04) 66 77 67). **Biller:** Torstein Kvamme, NISK, postboks 61, 1432 Ås-NLH ((02) 94 96 93). **Arevinger:** Fred Midtgaard, NISK, postboks 61, 1432 Ås-NLH ((02) 94 96 95). **Andre grupper/generelle spørsmål:** Trond Hofsvang, Postboks 70, 1432 Ås-NLH ((02) 94 94 23).

Lokalforeninger i NEF:

Tromsø entomologisk klubb, v/Arne Nilssen, Tromsø museum, 9000 Tromsø. **Trøndelagsgruppa av NEF,** v/Trond Nortug, Zoologisk institutt, Universitetet i Trondheim/AVH, 7055 Dragvoll. **Entomologisk klubb i Bergen,** v/Lita Greve Jensen, Zoologisk museum, Muséplass 3, 5000 Bergen. **Jæren entomologklubb,** v/Tore R. Nielsen, Ju dvedhagen 8, 4300 Sandnes. **Larvik Insekt Klubb,** v/Bjørnar Borgersen, Gonveien 61B, 3260 Østre Halsen. **L. ammenslaget NEF,** v/Devegg Ruud, Tomineborgveien 52, 3000 Drammen. **NEF avd. Oslo & Akershus,** v/Fred Midtgaard, NISK, postboks 61, 1432 Ås-NLH. **Ostfold entomologiske forening** v/Thor Jan Olsen, postboks 1062 Valaskjold, 1701 Sarpsborg.

Innhold

Insekt-Nytt 12(2), 1987

Zachariassen, K.E. Formannens ord	4
Håland, Ø. Dixidae - en liten neglisjert myggfamilie	5
Hågvar, S. Skogens truede insekter	7
Pøhønen, H.O. NEFs pinseeks kursjon 1987 på Sem i Asker	8

NEF-informasjon

Hågvar, S. Nytt fra verneutvalget III	13
Drammslaget. Opprop om <i>Thymelicus lineola</i> Ochs.	18
Løken, A. Eivind Sundt - in memoriam	19
Oppslagstavla, tips, annonser, m.m.	20
Bokanmeldelser	24

ISSN 0800-1804

